

Alle skal med i opsvinget

FH's økonomiske prognose
November 2021

**FAGBEVÆGELSENS
HOVEDORGANISATION**

Titel:	FH's økonomiske prognose - november 2021
Undertitel:	Alle skal med i opsvinget
Forsidefoto:	Jesper Ludvigsen
Redaktion afsluttet:	Prognosearbejdet er færdiggjort d. 1. november 2021 Rapporten er færdigredigeret d. 5. november 2021
FH-sagsnr.:	21-3529
ISBN:	978-87-93822-21-4

Indhold

Sammenfatning	4
Dansk og international økonomi.....	9
International økonomi	9
Dansk økonomi.....	12
Privatforbrug	12
Boligmarkedet	14
Erhvervsinvesteringer	15
Udenrigshandel	16
Den offentlige sektor	18
Arbejdsmarkedet	20
Beskæftigelse	20
Arbejdsløshed.....	23
Kapaciteten på arbejdsmarkedet.....	25
Arbejdsstyrken	25
Rekrutteringssituationen	26
Løn og priser	29
Lønudviklingen	29
Inflationen	32
Produktivitet.....	33

Sammenfatning

Hurtig genopretning af dansk økonomi

Dansk økonomi er kommet hurtigt i gang igen med genåbningen af samfundet. En kraftig fremgang i 2. kvartal 2021 – og en beskedne nedgang i 1. kvartal trods vinterens nedlukning – har betydet, at den samlede aktivitet nu er over niveauet, fra før pandemien brød ud, jf. figur 1a.

Fremgangen skal også ses i lyset af de mange hjælpepakker, trepartsaftaler og anden finanspolitisk stimulans, som gennem det seneste 1½ år har mildnet de negative konsekvenser af COVID-19 på økonomien og arbejdsmarkedet. Dertil har smitten været under kontrol herhjemme med en relativt stor vaccinationstilslutning, om end den aktuelle smittespredning øger usikkerheden. BNP faldt sidste år med 2,1 pct., hvilket er ganske moderat i forhold til mange andre lande.

Der er udsigt til fortsat fremgang. Tempoet ventes dog lidt mere moderat fremover sammenlignet med perioden umiddelbart efter genåbningen.

Væksten skønnes de kommende år især at være trukket af privatforbrug og erhvervsinvesteringer, mens en god konkurrenceevne vil komme dansk eksport til gavn i takt med genopretningen af international økonomi. Omvendt vil den offentlige del af økonomien næste år trække væsentligt ned i væksten, idet de mange midlertidige coronatiltag rulles tilbage.

Tilbage på sporet

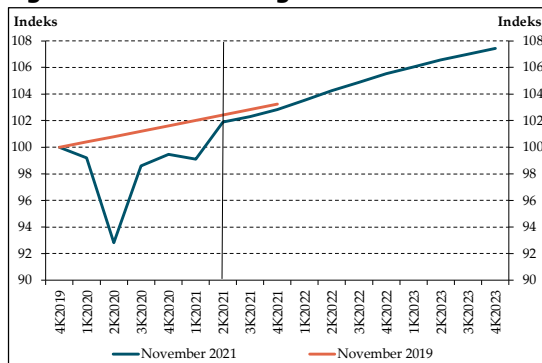
Der skønnes en BNP-vækst i år på godt 4 pct. og næste år på 3 pct., jf. tabel 1. Den kraftige vækst særligt i år skal ses i lyset af den hurtige genopretning efter tilbagegangen sidste år. Der er udsigt til, at BNP inden for kort tid vil være tilbage på trenden fra før pandemien (i figur 1a. illustreret ved FH's økonomiske prognose fra november 2019). I 2023 forventes økonomien mere eller mindre at have normaliseret sig med en BNP-vækst på godt 2 pct.

Dansk økonomi har under pandemien udviklet sig i flere spor, hvor især tjenesterelaterede erhverv har været hårdt ramt af nedlukninger og meget stramme restriktioner. I takt med genåbningen og fjernelsen af restriktionerne er tjenesteerhvervene imidlertid også kommet godt i gang igen, selv om der på flere områder stadig er en del at hente. Aktiviteten i serviceerhvervene ventes gradvist at normaliseres gennem 2022 og 2023.

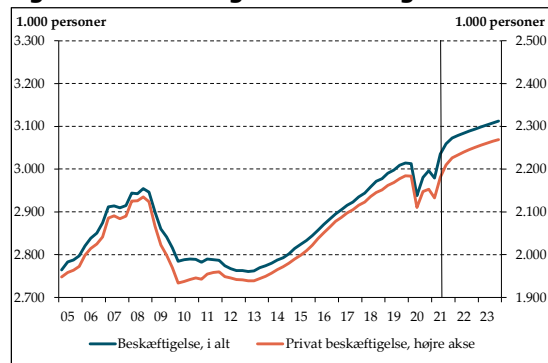
Aktiviteten på boligmarkedet er steget markant gennem det seneste år med en kraftig stigning i boligbyggeriet og huspriserne til følge. Den seneste udvikling peger på en vis afdæmpning. Der er i prognosen lagt op til en blød landing på boligmarkedet med udsigt til fortsat stigende priser, men i et væsentligt lavere tempo.

Produktionen i industrien herhjemme er steget i takt med, at der i løbet af det seneste år gradvist er kommet gang i verdenshandlen igen. Industrien ventes at fortsætte fremgangen i takt med den tiltagende eksport. Der er dog stor usikkerhed om dette pga. aktuelle udfordringer med globale forsyningskæder og stigende råvarepriser, jf. nedenfor.

Figur 1a. BNP-udvikling

Figur 1b. Beskæftigelsesudvikling

Anm.: Data i figur 1a. er sæsonkorrigeret BNP i faste priser og kædede værdier med 4. kvartal 2019 lig indeks 100. "November 2019" er FH's økonomiske prognose, november 2019, hvor den kommende coronapandemi var ukendt, mens "November 2021" er den indeværende prognose. Figur 1b. viser den sæsonkorrigerede udvikling i beskæftigelsen. Tal for 3. kvartal 2021 og frem er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

Beskæftigelsen tilbage på historisk højt niveau

Beskæftigelsen er ligesom aktiviteten steget kraftigt under genåbningen, jf. figur 1b. I 2. kvartal 2021 voksede beskæftigelsen med over 56.000 personer, og der er nu mere end 20.000 flere beskæftigede end før pandemien. Dermed har den samlede beskæftigelse igen oversteget 3 mio. personer og befinder sig på et historisk højt niveau.

Der er stadig forskelle på udviklingen på tværs af både sektorer og brancher. Den offentlige beskæftigelse er steget det seneste år i lyset af coronarelaterede initiativer (tests, vaccination, administration af hjælpepakker mv.). Den private beskæftigelse har knapt nået "før-krise" niveauet endnu. Det skyldes især, at beskæftigelsen inden for flere af de tjenesterelaterede erhverv fortsat er noget lavere end i slutningen af 2019. Industribeskæftigelsen har også stadig noget at hente. Omvendt blev beskæftigelsen i byggeriet kun kortvarigt og begrænset påvirket af pandemien og ligger aktuelt over niveauet før krisen.

I takt med den kraftigt stigende beskæftigelse er ledigheden også faldet. Der er nu lidt under 100.000 bruttoledige fuldtidspersoner, og det er færre end niveauet fra begyndelse af 2020 før corona-pandemien.

Plads til den stigende beskæftigelse

Konjunkturudviklingen peger i retningen af yderligere stigninger i beskæftigelsen. Det er der også plads til. En stor del af beskæftigelsesudviklingen i disse år vurderes at blive dækket af en stigende arbejdsstyrke bl.a. som følge af flere beskæftigede ældre (i takt med højere pensionsalder), samt at konjunkturforbedringen fører til flere beskæftigede studerende og udlændinge. Det er positivt, at beskæftigelsen igen har nået historiske højder. Det åbner mulighed for, at flere kan få foden inden for på arbejdsmarkedet.

Samlet set skønnes beskæftigelsen at stige med ca. 55.000 personer i år efterfulgt af en stigning på 50.000 personer næste år og 19.000 personer i 2023, jf. tabel 1. Bruttoledigheden ventes at være godt 47.000 fuldtidspersoner lavere i 2023 end i 2020 (baseret på årsgennemsnit). En stor del af udviklingen – særligt det ventede fald i ledigheden – hen over prognoseperioden (fra 2020 til 2023) vurderes at have fundet sted allerede.

Midlertidige forhold præger økonomi og arbejdsmarked

Det er ganske naturligt, at fremgangen på arbejdsmarkedet taber lidt fart igen, når efterspørgslen finder et mere normalt leje igen efter den ekstraordinære kraftige stigning i kølvandet på genåbningen. Aktuelt befinder økonomien og arbejdsmarkedet sig netop i en tilpasningsfase – fra at have ligget mere eller mindre underdrejet i en lang periode til på kort tid at opleve en massiv efterspørgsel.

Det har bl.a. bidraget til globale forsyningsproblemer, idet kapaciteten og dermed udbuddet på flere områder rundt om i verden ikke har kunnet følge med den pludselige og markante stigning i efterspørgslen. Produktionen har også nogle steder fortsat været ramt af COVID-19-smitteudbrud og midlertidige nedlukninger.

Herhjemme har det fx givet sig udslag i rekrutteringsudfordringer, idet mange virksomheder efterspørger meget arbejdskraft på samme tid – ikke mindst i de tidligere nedlukkede serviceerhverv. Samtidig har dele af arbejdskraften under coronapandemien været rykket over mod håndteringen af sundhedskrisen (tests, vaccination mv.). Der er dog allerede tegn på, at det er ved at vende igen,

idet antallet af lønmodtagere inden for sundhed mv. er faldet siden sommer efter næsten et år med ubrudte stigninger.

Tilpasningsfasen ventes at være forholdsvis kort og vurderingen er, at der er udsigt til mere normale tilstande i løbet af næste år.

Fortsat stor usikkerhed om den økonomiske udvikling

Der er dog fortsat stor usikkerhed om udviklingen i dansk økonomi, herunder ikke mindst som følge af stor usikkerhed om udviklingen i international økonomi. Særligt COVID-19 skaber stadig usikkerhed, herunder pga. nye mutationer, smitteudbrud og usikkerhed om varigheden af vaccinerne effekt. Udrulningen af vaccinerne indtil videre har dog reduceret usikkerheden fra COVID-19 betragteligt. Det gælder særligt i lande som Danmark, hvor vaccinetilslutningen er relativt høj – selv om den aktuelle smittespredning også her har øget usikkerheden igen.

Det er meget usikkert, hvor længe mismatch-udfordringerne varer fx i forhold til de globale forsyningskæder og på arbejdsmarkedet, jf. ovenfor. Hvis udfordringerne viser sig mere vedvarende end ventet, kan det føre til en lavere økonomisk vækst.

Forsyningsudfordringer har også ført til højere råvarepriser, hvilket har sendt inflationen op både i Danmark og i mange andre lande. Skulle den tiltagende inflation vise sig mere vedvarende end det aktuelt forventes, er der risiko for, at det dæmper efterspørgslen betydeligt og dermed også den økonomiske vækst.

Sunde offentlige finanser

Trods den massive finanspolitiske stimulans og de svækkede konjunkturer endte underskuddet på de offentlige finanser sidste år med at være meget begrænset på 0,2 pct. af BNP. Der var imidlertid tale om en betydelig svækkelse fra et enormt overskud i 2019 på over 4 pct. af BNP. I takt med konjunkturforbedringen er der udsigt til, at der igen er overskud på de offentlige finanser fra næste år. Dertil vurderer regeringen fortsat, at finanspolitikken er overholdbar.

Alle skal med i opsvinget

Der er således ikke behov for finanspolitiske stramninger af hensyn til de offentlige finanser. Men set i lyset af konjunkturudviklingen er det fornuftigt med den finanspolitiske stramning, der aktuelt er planlagt for næste år. Der er ikke længere behov for samme økonomiske håndsrækning, idet opsvinget fremover forventes at være mere selv bærende. Der er dog fortsat brug for målrettede investeringer, som skal bidrage til en stærkere og grønnere økonomi

og til at styrke samfundet på længere sigt. Herunder er det vigtigt, at alle får gavn af den økonomiske fremgang.

I *Ny reformkurs: Flere og bedre job* giver FH konkrete forslag til, hvordan dansk økonomi og beskæftigelsen varigt kan styrkes, samtidig med at indkomstuligheden i samfundet reduceres.

Tabel 1. Hovedtal for fremskrivningen af dansk økonomi, 2021-2023

	2020	2021	2022	2023
	----- Mia. kr. -----	----- Procentvis realvækst -----		
Privat forbrug	1.071	2,9	4,6	2,0
Offentligt forbrug	574	4,7	-1,8	0,7
Offentlige investeringer	83	3,8	-1,6	17,4
Boliginvesteringer	129	14,3	1,6	-1,6
Erhvervsinvesteringer	309	6,7	6,3	2,3
Eksport	1.278	3,9	5,9	3,5
Import	1.128	3,7	5,9	3,6
Lagerinvesteringer ¹⁾	10	-0,5	0,1	0,0
BNP	2.330	4,1	3,0	2,1
	- 1.000 personer -	----- Ændring i 1.000 personer -----		
Beskæftigelse (inkl. orlov)	2.982	55	50	19
▪ heraf privat	2.149	39	55	20
▪ heraf offentlig	833	16	-5	-1
Arbejdsløshed, registreret	120	-22	-21	-4
Arbejdsstyrke ²⁾	3.102	32	29	15
Bruttoarbejdsløshed ³⁾	133	-23	-21	-3
	----- Mia. kr. -----			
Betalingsbalancen	190	177	192	187
Offentlig sektors saldo	-4	-19	31	20
	----- Pct. af BNP -----			
Betalingsbalancen	8,1	7,2	7,5	7,0
Offentlig sektors saldo	-0,2	-0,8	1,2	0,7
	----- Pct. -----			
Bruttoarbejdsløshedsprocent	4,6	3,9	3,1	2,9
Inflation, forbrugerpriser	0,4	1,7	1,7	1,6
Vækst i huspriser	4,5	10,5	2,5	1,3
Lønstigningstakt ⁴⁾	2,2	2,7	2,8	2,9

1) Skøn er vækstbidrag i pct. af BNP.

2) Arbejdsstyrken er opgjort som beskæftigelsen inkl. orlov tillagt den registrerede arbejdsløshed (nettoledigheden).

3) Bruttoarbejdsløshed er den registrerede arbejdsløshed tillagt aktiverede dagpengemodtagere og aktiverede jobparate kontanthjælpsmodtagere.

4) Lønudvikling på DA-området.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM), DA's KonjunkturStatistik samt egne beregninger og skøn.

Dansk og international økonomi

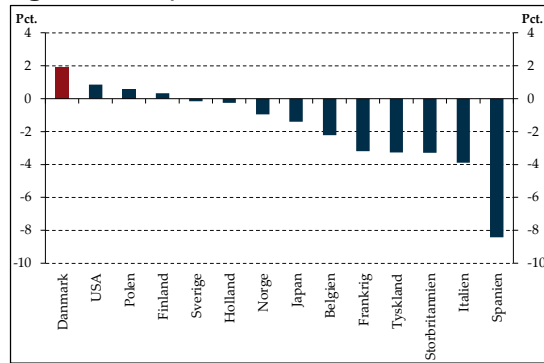
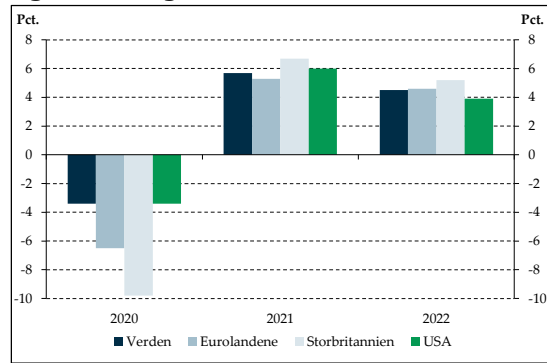
International økonomi

Genopretning af international økonomi International økonomi har oplevet kraftig fremgang i foråret og hen over sommeren. Lande, der genåbnede og løsnede en del restriktioner i takt med vaccineudrulningen, har oplevet pæn vækst i 2. kvartal 2021. Fremgangen er også understøttet af de mange finanspolitiske tiltag og massiv pengepolitisk stimulans.

Store forskelle på tværs af lande Globalt BNP er omtrent tilbage på niveauet fra før krisen, men der er store forskelle på tværs af lande. Danmark er et af de lande, der hurtigst har lukket hullet. BNP-niveauet i 2. kvartal 2021 var knap 2 pct. højere, end før pandemien brød ud (4. kvartal 2019), *jf. figur 2a*. USA er også nået over før-krise niveauet, mens de øvrige skandinaviske lande enten har lukket hullet eller må forventes at gøre det snart. Omvendt er der udsigt til, at der for fx Spanien og Italien kommer til at gå lidt længere tid, inden økonomien er helt tilbage på sporet.

I flere lande spiller corona stadig en afgørende rolle for økonomien. Særligt i de udviklende lande, hvor vaccineudbredelsen er meget begrænset. Aktuelt er smittetilfældene i flere lande i Europa dog stigende. Det ventes i udgangspunktet ikke at få samme betydning for økonomien, som sidste års smitteudbrud over vinteren. Det skyldes en forventning om, at der ikke vil være samme grad af nedlukninger mv. pga. forholdsvis høj vaccineudbredelse i landene omkring os. Den aktuelle stigning i smittetilfældene giver dog større usikkerhed.

I resten af 2021 er der udsigt til en lidt svagere økonomisk vækst bl.a. pga. smitteudbrud og midlertidige forsyningsudfordringer, *se nedenfor*. Den lavere fremgang i resten af 2021 forventes dog at blive hentet gennem en kraftigere genopretning i 2022, *jf. OECD*. Global vækst skønnes til at være $5\frac{3}{4}$ pct. i år efter et dyk på ca. $3\frac{1}{2}$ pct. i 2020, *jf. figur 2b*. I 2022 ventes en fremgang på $4\frac{1}{2}$ pct., hvilket også er en høj vækst set i et historisk perspektiv. Til sammenligning har den globale vækst gennemsnitligt været på knap $3\frac{1}{2}$ pct. i årene 1990-2020.

Figur 2a. BNP, 4. kv. 2019 – 2. kv. 2021**Figur 2b. Prognose for international økonomi**

Anm.: Figur 2a. viser udviklingen i sæsonkorrigeret BNP fra 4. kvartal 2019 til 2. kvartal 2021. Figur 2b. viser årlig vækst for de pågældende lande/områder, hvor tal for 2021 og 2022 er OECD's seneste prognose.

Kilde: Refinitiv Eikon, Danmarks Statistik, OECD og egne beregninger.

Stigende inflation i mange lande

Inflationen er steget betydeligt gennem 2021 og ligger nu i mange lande en del over niveauet fra før coronapandemien. Den periode var dog også kendetegnet ved usædvanlig lav inflation trods en solid fremgang i international økonomi. Inflationen i USA er fx steget fra knap 1½ pct. i begyndelsen af året til knap 5½ pct., og i euroområdet er inflationen aktuelt omkring 3½ pct. mod under 1 pct. ved årsskiftet, jf. figur 3a.

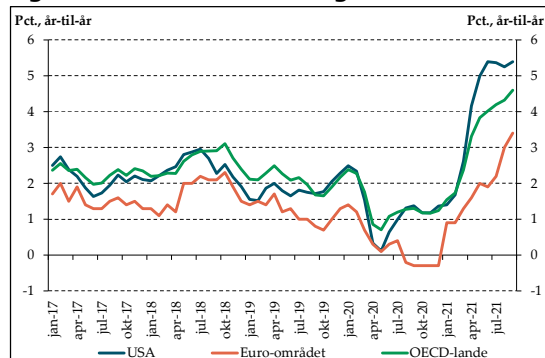
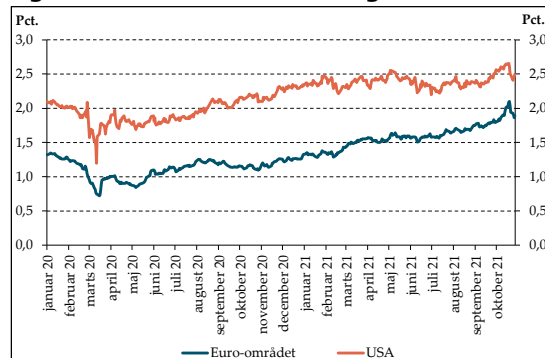
Der er flere årsager til den stigende inflation, herunder stigende råvarepriser og fragtrater. Overordnet set er prisstigningerne primært relateret til særlige forhold, der påvirker udbuddet og efterspørgslen efter varer og tjenester, frem for et generelt pres på kapaciteten i økonomien. Dele af den stigende inflation i 2021 skal også ses som følge af en basiseffekt fra lave/faldende priser i foråret sidste år, dvs. de første måneder under pandemien, herunder fra politikrelaterede tiltag.¹

Dels bliver inflationen trukket op af coronarelaterede forhold, som har skabt et mismatch mellem udbud og efterspørgsel. Blandt andet fordi udbuddet på flere fronter nærmest har ligget i dvale i længere tid. Da genåbningen førte til hurtigt stigende efterspørgsel på globalt plan, har kapaciteten ikke kunne følge med, hvilket har resulteret i globale forsyningsudfordringer.

Udbuddet af varer og tjenester påvirkes desuden fortsat af lokale smitteudbrud og nedlukninger rundt om i verden. Dertil har ugunstige vejrforhold påvirket udbuddet, hvilket bl.a. har trukket priserne på el og gas kraftigt op.

¹ Fx blev der i Tyskland, som en del af en COVID-19-hjælpepakke pr. 1. juli 2020 indført en midlertidig momsnedsettelse (frem til udgangen af året). Udløb af denne nedsættelse trækker i 2021 inflationen midlertidigt op.

De ovennævnte forhold vurderes i høj grad at være midlertidige. Fx ser det også foreløbigt ud til, at olie- og gaspriserne samt fragtraterne har toppet. Dertil er inflationsforventningerne heller ikke steget markant, jf. figur 3b. For euroområdet er de stadig i underkanten af centralbankens inflationsmål på 2 pct. Det taler for, at de midlertidige prisstigninger umiddelbart ikke sætter sig i mere vedvarende prisstigninger.

Figur 3a. Inflationsudviklingen**Figur 3b. Inflationsforventninger**

Anm.: Inflationen i figur 3a. er den årlige udvikling i de samlede forbrugerpriser. Figur 3b. er data for en femårig inflationsswap, dvs. det afspejler markedets forventninger til inflationen om fem år fra den pågældende dato. Seneste observation er 4. november, 2021.

Kilde: OECD og Refinitiv Eikon.

Det er også den generelle vurdering, at den aktuelt stigende og høje inflation er af midlertidig karakter. Således venter både IMF og OECD, at inflationen snart topper og aftager i 2022, jf. tabel 2.

Udviklingen i inflationen er dog selvsagt ganske usikker og er væsentligt påvirket af, hvordan coronapandemien udvikler sig, hvor længe de globale forsyningsudfordringer varer, og hvorvidt det lykkes at holde inflationsforventningerne i ave.

Tabel 2. Inflationsskøn fra internationale institutioner

	2020	2021	2022
	----- Pct., år-til-år -----		
IMF			
Euroområdet	0,3	2,2	1,7
USA	1,2	4,3	3,5
OECD			
Euroområdet	0,3	2,1	1,9
USA	1,2	3,6	3,1
Europa-Kommissionen			
Euroområdet	0,3	1,9	1,4

Anm.: Tabellen viser inflationskøn (årlig vækst i forbrugerpriser) fra hhv. IMF, OECD og Europa-Kommissionen.

Kilde: IMF World Economic Outlook, oktober 2021, OECD Economic Outlook, Interim Report, september 2021, og Europe Commission Summer Economic Forecast, juli 2021.

**Stor usikkerhed
præger vækstbil-
ledet**

Udviklingen i international økonomi er således fortsat præget af væsentlig usikkerhed. En stor del af usikkerheden kommer fortsat fra udviklingen i coronapandemien og deraf afsmittende effekter

på den generelle efterspørgsel. Dertil udgør usikkerheden om udviklingen i inflationen også en risikofaktor for international økonomi.

Lempelig økonomisk politik vil fortsat understøtte international økonomi

Der er stadig udsigt til lempelig finanspolitik i de fleste lande i den kommende tid. Men den økonomiske politik forventes at være præget af de store forskelle i den økonomiske udvikling på tværs af lande. Således vil der i nogle lande være tale om en betydelig strammere/mindre lempelig finanspolitik end i andre lande – ikke mindst som følge af tilbagerulningen af midlertidige COVID-19-relaterede tiltag, hjælpepakker mv.

Oven i finanspolitisk stimulans har centralbanker verden over iværksat massiv pengepolitisk stimulans, herunder i form af rentenedsættelser samt store opkøbs- og låneprogrammer. Pengepolitikken ventes også stadig at understøtte genopretningen i verdensøkonomien med fortsat meget lave renter. Tidspunktet for en renteforhøjelse fra den amerikanske centralbank, Fed, er dog rykket tættere på (forventes p.t. at kunne komme inden for et år). Samtidig har Fed meddelt, at støtteopkøbene reduceres fra medio november og forventes fuldt afviklet til juni 2022. Der er længere udsigter til renteforhøjelser fra den europæiske centralbank, ECB. Det skyldes dels forskelle i den økonomiske udvikling. Dertil har ECB i juli 2021 ændret pengepolitisk strategi til i højere grad at kunne acceptere en inflation lidt over inflationsmålet på 2 pct. Der skal med andre ord mere til, inden pengepolitikken strammes.

Dansk økonomi

Privatforbrug

Privatforbrug understøttes af velpolstrede forbrugere

Det har haft stor betydning for det private forbrug under coronakrisen, at husholdningerne i udgangspunktet var godt rustet med en relativt høj opsparing. Coronakrisen har tilmed øget opsparingen yderligere, hvilket til dels skyldes de reducerede forbrugsmuligheder pga. restriktioner og en vis tilbageholdenhed som følge af økonomisk og sundhedsmæssig usikkerhed. Husholdningernes forbrug udgjorde i 2020 ca. 78 pct. af den disponible indkomst. Dermed er forbrugskvoten fortsat historisk lav og ligger 10 pct.-point under gennemsnittet for de seneste 40 år, jf. figur 4a. Velpolstrede forbrugere understøtter også privatforbruget i prognoseperioden.

Det private forbrug er dertil blevet hjulpet af trepartsaftalen om midlertidig lønkompensation og de øvrige hjælpepakker, som har holdt hånden under mange tusinde lønmodtagere. Uden disse ville beskæftigelsen være faldet kraftigere, og flere ville have mistet deres arbejde, end det har været tilfældet. Samtidig har lønmodtagerne oplevet reallønsfremgang, jf. "Løn og priser" nedenfor.

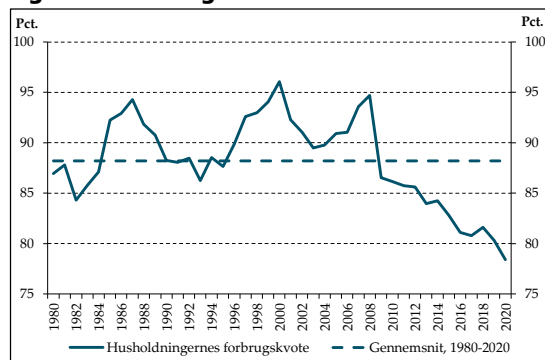
Forbruget er også blevet understøttet af muligheden for udbetaling af indefrosne feriepenge – ad to omgange i hhv. efteråret 2020 og foråret 2021.

Udviklingen på boligmarkedet har desuden stor betydning for udviklingen i det private forbrug og økonomien generelt. Den kraftige fremgang på boligmarkedet med fortsat stigende huspriser, jf. nedenfor, har således understøttet husholdningernes økonomi og givet plads til øget forbrug.

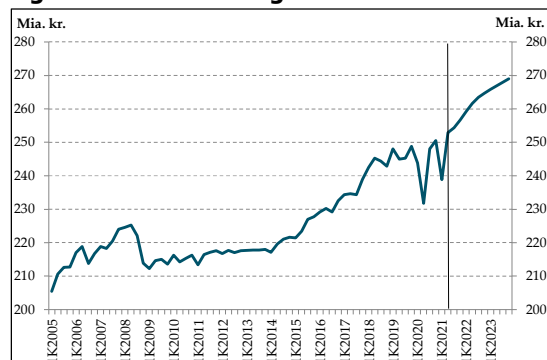
Forbrugerne har forholdsvis hurtigt genvundet optimismen til den økonomiske situation igen. Forbrugertilliden har været positiv siden maj 2021 – særligt trukket op af troen på egen økonomiske situation både nu og i nærmeste fremtid.

Med genåbningen er der således hurtigt kommet gang i store dele af privatforbruget igen. Trods et stort fald hen over vinteren steg privatforbruget med tæt på 6 pct. i 2. kvartal 2021 i forhold til 1. kvartal. Privatforbruget har nu hentet det tabte fra nedlukningerne i foråret 2020 og vinteren 2020-21 og befinder sig aktuelt 1,6 pct. over niveauet før coronakrisen (4. kvartal 2019), jf. figur 4b.

Figur 4a. Forbrugskvote

Figur 4b. Privatforbrug

Anm.: Forbrugskvoten i figur 4a. er beregnet som privatforbruget ekskl. boligudgifter som andel af husholdningernes disponible indkomst (den forbrugsbestemmende indkomst) på kort sigt. Data i figur 4b. er sæsonkorrigeret kvartalsdata målt i faste, kædede værdier. Data fra 3. kvartal 2021 og frem er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne skøn og beregninger.

Det private forbrug er en vigtig drivkraft for dansk økonomi

Der er udsigt til fortsat fremgang i det private forbrug. Forbruget ventes også de kommende år at blive hjulpet på vej af fortsat høj opsparing hos husholdningerne, øget beskæftigelse og reallønsfremgang samt fortsat stigende huspriser (dog i et væsentligt lavere tempo).

Privatforbruget ventes at trække en væsentlig del af fremgangen i dansk økonomi i disse år. Der skønnes en vækst i privatforbruget på knap 3 pct. i år efterfulgt af en vækst på godt 4½ pct. næste år – den kraftigste vækst i forbruget i 18 år. I 2023 påregnes det private forbrug i lighed med resten af økonomien at have tæt på normaliseret sig, og der ventes en vækst i privatforbruget på 2 pct.

Boligmarkedet

Kraftig fremgang på boligmarkedet

Der har været en høj aktivitet på boligmarkedet siden sidste sommer. Det har resulteret i kraftigt stigende boligpriser, *jf. figur 5a*. I 2. kvartal 2021 var priserne på enfamiliehuse og ejerlejligheder hhv. ca. 13 pct. og 12 pct. højere end samme periode 2020.

De væsentligste forklaringer på den høje vækst i priserne ligger i det historisk lave renteniveau, ligesom der har været en ekstraordinær markant efterspørgsel på boliger under og i forbindelse med coronanedlukning.

Prisstigningerne skal desuden ses i sammenhæng med et meget lavt udbud af boliger. Udbuddet af parcel- og rækkehuse er faldet betydeligt. Aktuelt er der godt 17 pct. færre parcel- og rækkehuse på markedet sammenlignet med det tilsvarende udbud i 3. kvartal 2020 og 33 pct. færre sammenlignet med 3. kvartal 2019, *jf. data fra Finans Danmark og egne beregninger*.

Der er dog tegn på en lavere aktivitet på boligmarkedet på det seneste. Der bliver fx handlet færre boliger end tidligere på året, samtidig er der en stigende andel af bolighandler, hvor der gives nedslag i prisen, *jf. Boligsiden*, og dertil er prisstigningerne aftaget lidt.

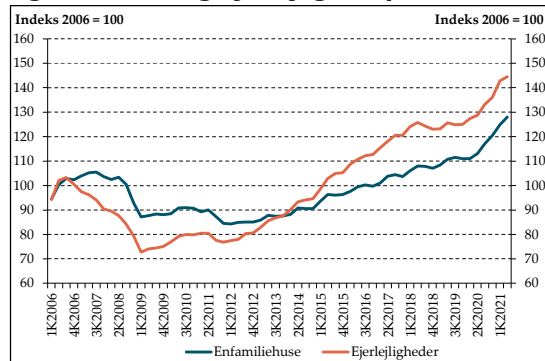
Udsigt til lavere vækst i huspriserne de kommende år...

Udviklingen indtil videre igennem 2021 peger trods tegn på afdæmpning på en vækst i huspriserne for hele året på omkring 10½ pct. i forhold til 2020. Det vil være den højeste vækst siden højkonjunkturen før finanskrisen, *jf. figur 5b*.

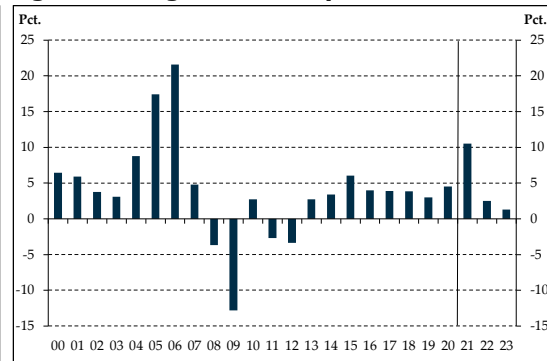
Den aktuelt lavere aktivitet vurderes at fortsætte og sætte sig i priserne, som således skønnes at vokse i et væsentligt lavere tempo.

Det skal bl.a. ses i lyset af bortfald af den ekstraordinære corona-effekt på efterspørgslen, ligesom udbuddet må forventes at komme nærmere et mere normalt niveau. Den skønnede fremgang i økonomien og de lave renter ventes dog at bidrage til fortsat fremgang i huspriserne, om end i et væsentligt lavere tempo. Der skønnes en vækst i huspriserne på $2\frac{1}{2}$ pct. i 2022 og $1\frac{1}{4}$ pct. i 2023.

Figur 5a. Hus- og ejerlejlighedspriser

Figur 5b. Årlig vækst i huspriserne

Anm.: Søjlerne i figur 5b. angiver årlig prisstigning i enfamiliehuse. Tal for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger og skøn.

... vil lægge en dæmper på boliginvesteringerne

Stigende boligpriser og de lave renter har betydet, at de gunstige forhold for boligbyggeriet fra opsvinget inden pandemien har været bevaret under coronakrisen. Boliginvesteringerne steg med 10 pct. sidste år, og stigningerne er fortsat ind i 2021, hvor der således er udsigt til en endnu højere vækst på godt $14\frac{1}{4}$ pct.

Forventningen om væsentligt lavere vækst i huspriserne vurderes at lægge en dæmper på boliginvesteringerne. Dertil er det sandsynligt, at der under coronakrisen er blevet fremrykket en del renoveringsprojekter, hvilket alt andet lige også taler for lavere investeringer de kommende år. Der skønnes en fremgang i boliginvesteringerne på godt $1\frac{1}{2}$ pct. i 2022 og et fald på godt $1\frac{1}{2}$ pct. i 2023 i takt med en bevægelse mod et mere normalt investeringsniveau.

Erhvervsinvesteringer

Fortsat fremgang i virksomhedernes investeringer

Erhvervsinvesteringerne har klaret sig overraskende godt under coronakrisen. Det skyldes ikke mindst de private bygge- og anlægsinvesteringer, som kun blev påvirket en smule i foråret 2020, hvilket hurtigt blev indhentet igen. Det afspejler bl.a., at denne type investeringer i højere grad bliver understøttet af politisk besluttede projekter, der ikke er så konjunkturafhængige.

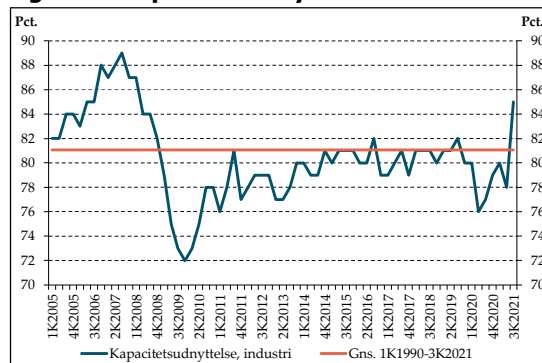
Virksomhedernes investeringer i maskiner og udstyr mv. er omvendt blevet påvirket af konjunkturaftakningen – med store fald i

særligt foråret 2020 og vinteren 2020-2021. Faldet kunne dog have været langt større, hvis de mange hjælpepakker, der har understøttet erhvervslivet, ikke var blevet iværksat. Dertil har den hurtigere genopretningen af den indenlandske efterspørgsel også haft positiv virkning på erhvervsinvesteringerne. Samlet set steg erhvervsinvesteringerne med godt 2 pct. i 2020 i forhold til 2019.

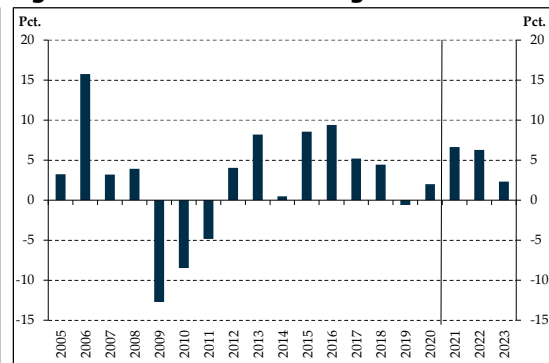
Erhvervsinvesteringerne ventes at øges yderligere i takt med stigende kapacitetsudnyttelse i kølvandet på den økonomiske bedring både i ind- og udland. Industriens kapacitetsudnyttelse er allerede i løbet af det seneste halve år steget til et niveau over det historiske gennemsnit, jf. figur 6a.

Der skønnes en vækst i erhvervsinvesteringerne på knap 6¾ pct. i 2021, ca. 6¼ pct. i 2022 og 2¼ pct. i 2023, jf. figur 6b.

Figur 6a. Kapacitetsudnyttelse

Figur 6b. Erhvervsinvesteringer

Anm.: I figur 6a. er data baseret på industriens konjunkturbarometer, hvor virksomhederne bliver bedt om at angive kapacitetsudnyttelsen. I figur 6b. vises den årlige vækst i erhvervsinvesteringerne. Tal for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

Udenrigshandel

Tjenesteeksporten dæmper stadig den samlede eksport

Dansk eksport er steget igen det seneste år i takt med genopretningen blandt Danmarks vigtigste samhandelslande. Eksporten er dog endnu ikke som den indenlandske efterspørgsel nået tilbage over niveauet fra før COVID-19-krisen. Det skyldes, at den samlede tjenesteeksport fortsat er udfordret (frem til og med 2. kvartal 2021) og ligger 22½ pct. under niveauet fra 4. kvartal 2019, mens vareeksporten omvendt ligger ca. 7½ pct. over, jf. figur 7a.

Det er særligt turismen, som stadig hæmmer tjenesteeksporten. Eksporten inden for *Rejser* udgør i 2. kvartal 2021 blot ¼ af, hvad det gjorde i 4. kvartal 2019. Dertil er eksporten af *Bygge- og anlægstjenester* aktuelt tæt på halveret i forhold til 4. kvartal 2019. Omvendt er eksporten af *Søtransport (gods)* steget kraftigt med genopretningen i international økonomi og bedringen i den globale varehandel.

Vareeksporten ventes at tiltage yderligere som led i genopretningen i international økonomi. Turismen skønnes dog fortsat at holde tjensteeksporten tilbage frem mod 2023 – om end en fortsat vaccineudrulning verden over må forventes at forbedre forholdene løbende.

Der skønnes på den baggrund en vækst i eksporten i 2021 på knap 4 pct. i år, stigende til ca. 6 pct. i 2022. I 2023 forventes en mere normal situation i international økonomi, hvorved eksporten skønnes at stige med ca. 3½ pct.

Importen tager til med stigende indenlandsk efterspørgsel

I takt med genopretningen af dansk økonomi er importen steget igen. Importsiden er imidlertid også stadig ramt af nedgang i turismen, hvorved tjensteimporten p.t. er godt 16 pct. lavere end før coronakrisen, mens vareimporten allerede i 4. kvartal sidste år oversteg før-krise niveauet.

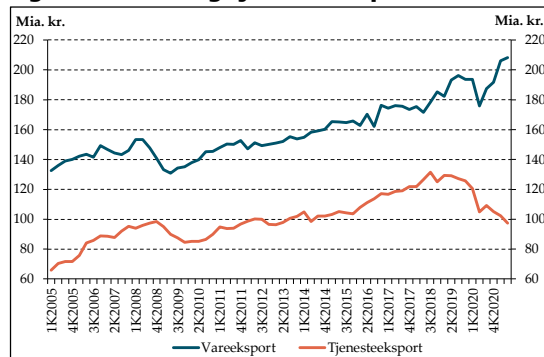
Med udsigten til fortsat pæn fremgang i den indenlandske efterspørgsel i løbet af prognoseperiode, skønnes importen at vokse med 3¾ pct. i år, ca. 6 pct. næste år og godt 3½ pct. i 2023.

Baseret på skønnene for udviklingen i eksport og import vurderes den samlede handel med udlandet at give et lille bidrag til udviklingen i dansk økonomi i prognoseperioden.

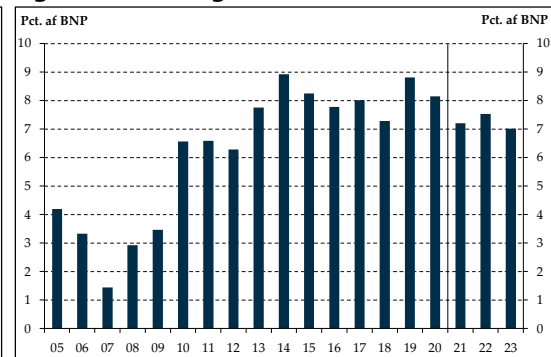
Fortsat stort overskud på betalingsbalancen

Der har de seneste mange år været et markant overskud på betalingsbalancen. Det har coronakrisen ikke ændret meget ved, selv om overskuddet er faldet en anelse, jf. figur 7b. Der er gennem hele prognoseperioden udsigt til et fortsat stort overskud på betalingsbalancen på over 7 pct. af BNP.

Figur 7a. Vare- og tjensteeksport

Figur 7b. Betalingsbalance

Anm.: Figur 7a. viser kvartalsdata for hhv. vare- og tjensteeksporten. Data er sæsonkorregeret og opgjort i faste, kædede værdier. I Figur 7b. er tal for 2021-2023 FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger og skøn.

Den offentlige sektor

Siden coronakrisen ramte har den økonomiske politik bidraget betydeligt til at holde hånden under aktiviteten og beskæftigelsen herhjemme.

Merudgifter til håndteringen af COVID-19 har alt andet lige trukket det offentlige forbrug op. Alligevel faldt det reale offentlige forbrug en smule i 2020. Det skal ikke mindst ses i lyset af en korrektion som følge af hjemsendelse af offentligt ansatte uden mulighed for hjemmearbejde, *jf. retningslinjer fra Eurostat*.

Høj vækst i offentligt forbrug efterfølges af fald

I år er der til gengæld udsigt til et ekstraordinært højt offentligt forbrug med en realvækst på $4\frac{3}{4}$ pct. Det skyldes dels merudgifterne relateret til coronasituationen, og dels et lavere faktisk niveau for det offentlige forbrug i 2020 end forventet. Omvendt er der lagt op til et fald i det offentlige forbrug på $1\frac{3}{4}$ pct. i 2022 som følge af en tilbagerulning af COVID-19-tiltagene. Det er i tråd med regeringens skøn for den offentlige forbrugsvækst, *jf. Økonomisk Redegørelse, august 2021*.

Korrigeret for ekstraordinære udgifter vedrørende COVID-19 skønner Finansministeriet den offentlige forbrugsvækst til 3,5 pct. i 2021 og 0,7 pct. i 2022.

Offentlige investeringer løftes i disse år

Sidste år blev de offentlige investeringer løftet til at udgøre 3,6 pct. af BNP mod ca. $3\frac{1}{4}$ pct. årene forinden. Det var som led i flere (fremrykkede) anlægsprojekter for at understøtte økonomien under coronakrisen. Også i 2021 og 2022 er der udsigt til et højt offentligt investeringsniveau omkring $3\frac{1}{2}$ pct. af BNP.

I 2023 er der på nuværende tidspunkt lagt op til en kraftig stigning i de offentlige investeringer. Det skyldes, at en forbedring af de offentlige finanser i perioden fra 2023-2025 er indregnet beregnings-teknisk som højere offentlige investeringer, *jf. Opdateret 2025-forløb, august 2021*.

Sunde offentlige finanser

Dansk økonomi trådte ind i coronakrisen med sunde offentlige finanser. Der var i 2019 et overskud på 94 mia. kr., svarende til over 4 pct. af BNP – det største overskud på den offentlige saldo i 12 år, *jf. figur 8b*.

De mange hjælpepakker og finanspolitisk stimulans bidrog sidste år sammen med de svækkede konjunkturer til et stort træk på den offentlige saldo. Således blev det store overskud vendt til et lille

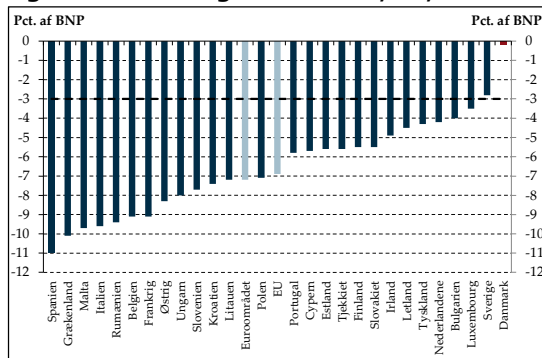
underskud på 4 mia. kr., svarende til et underskud på 0,2 pct. af BNP.

Set i lyset af coronakrisen og den finanspolitiske stimulans var underskuddet altså meget begrænset sidste år. Danmark havde således også det laveste offentlige underskud i pct. af BNP blandt EU-landene og var sammen med Sverige det eneste land med et underskud lavere end EU's underskudsgrænse, jf. figur 8a.

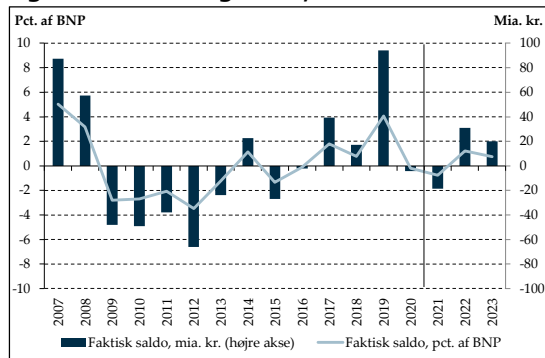
Der er udsigt til et lidt større – men stadig beskedent – underskud i år som følge af det træk, som initiativerne i relation til COVID-19 og finanspolitisk stimulans forårsager. Der skønnes således et underskud på den offentlige saldo i 2021 på knap 20 mia. kr., eller hvad der svarer til ca. 0,8 pct. af BNP.

Da en stor del af hjælpepakkerne i 2020 og 2021 er midlertidige, giver det i sig selv en stor forbedring af saldoen fra 2022. Dertil vil forbedrede konjunkturer også styrke saldoen. Der påregnes på den baggrund et overskud på den offentlige saldo i 2022 på 1¼ pct. af BNP og på ¾ pct. af BNP i 2023, jf. figur 8b.

Figur 8a. Offentlige underskud, EU, 2020

Figur 8b. Offentlig saldo, Danmark

Anm.: Figur 8a. viser de 27 EU-landes offentlige (ØMU-) underskud i 2020. Den stiplede linje angiver EU's underskudsgrænse, jf. Stabilitets- og Vækstpagten. I figur 8b. er tallene for 2021-2023 FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger og skøn.

Trods coronakrisen er det fortsat vurderingen, at finanspolitikken er overholdbar. De Økonomiske Råd vurderer (som finanspolitisk vagthund) i den seneste rapport fra oktober 2021, at finanspolitikken er overholdbar med en finanspolitisk holdbarhedsindikator på 1 pct. af BNP, jf. *Dansk økonomi, efterår 2021*. Samme konklusion når regeringen frem til med en beregnet holdbarhedsindikator på godt 1 pct. af BNP, jf. *Danmarks Konvergensprogram 2021*.

Arbejdsmarkedet

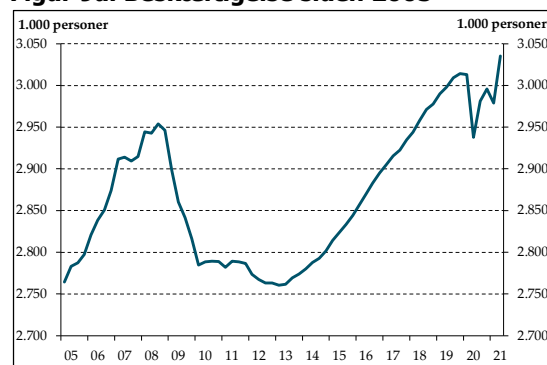
Beskæftigelse

Beskæftigelsen er tilbage på historisk højt niveau I takt med genåbningen af samfundet i løbet af sommeren sidste år begyndte beskæftigelsen hurtigt at stige igen. Og selv om nedlukningen hen over vinteren ramte beskæftigelsen igen, viste det sig atter midlertidigt. I 2. kvartal 2021 er beskæftigelsen steget historisk kraftigt med over 56.000 personer. Beskæftigelsen lå i 2. kvartal 2021 mere end 20.000 personer over niveauet fra 4. kvartal 2019, dvs. før coronakrisen, jf. figur 9a. Dermed er beskæftigelsen tilbage på det historisk høje niveau på mere end 3 mio. personer.

Fremgangen i beskæftigelsen er fortsat i 3. kvartal 2021, viser data for lønmodtagerbeskæftigelsen, jf. figur 9b. Stigningerne har dog været en anelse lavere end umiddelbart efter genåbningen. Det er dog ganske naturligt, at fremgangen på arbejdsmarkedet taber lidt fart igen, når efterspørgslen finder et mere normalt leje igen efter den ekstraordinært kraftige stigning i kølvandet på genåbningen.

Trepartsaftaler har holdt hånden under mange lønmodtagere Den hurtige genopretning af beskæftigelsen skal ikke mindst ses i lyset af de mange trepartsaftaler, som har holdt hånden under lønmodtagerne under coronakrisen. Det gælder ikke mindst aftalen om midlertidig lønkompensation, som har betydet, at rigtig mange lønmodtagere er blevet fastholdt i ansættelsesforholdet, selv om mange virksomheder har oplevet et markant fald i omsætningen.

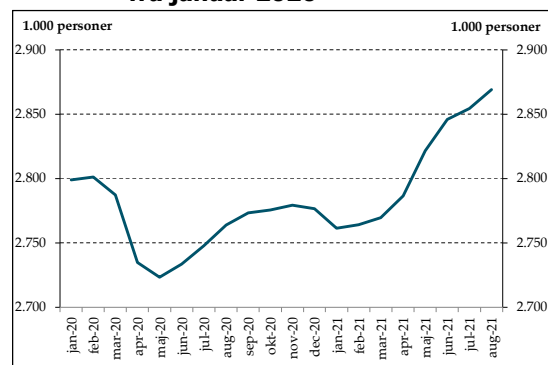
Figur 9a. Beskæftigelse siden 2005

Anm.: I figur 9a. vises den samlede beskæftigelse (inkl. orlov) fra Nationalregnskabet. Data er kvartalsdata. I figur 9b. vises den månedlige lønmodtagerbeskæftigelse. Dvs., at statistikken ikke indeholder selvstændige. Data i begge figurer er sæsonkorregeret.

Kilde: Danmarks Statistik.

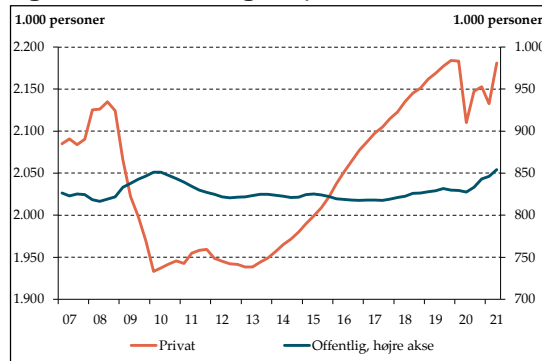
Figur 9b. Lønmodtagerbeskæftigelse fra januar 2020

Stadig forskelle på tværs af brancher

Der er stadig forskelle på udviklingen på tværs af både sektorer og brancher. Den offentlige beskæftigelse er steget det seneste år i lyset af coronarelaterede initiativer (tests, vaccination, administration af hjælpepakker mv.), jf. figur 10a. Den private beskæftigelse har ved 2. kvartal 2021 næsten nået før-krise niveauet. Beskæftigelsen inden for flere af serviceerhvervene er dog fortsat lavere, end før pandemien brød ud, jf. figur 10b. Udviklingen de seneste måneder viser dog, at beskæftigelsen inden for disse erhverv også er fortsat med at stige og dermed har lukket mere af hullet fra coronakrisen. Således er forskellene på arbejdsmarkedet mindsket betydeligt i løbet af 2021.

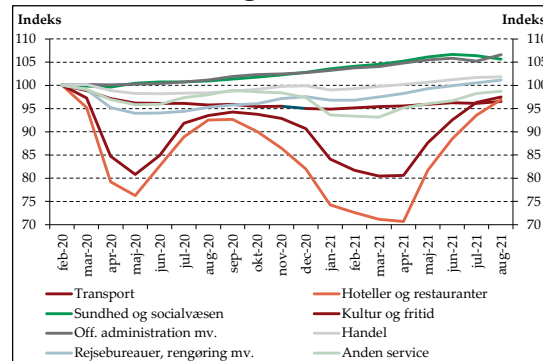
Figur 10a. Beskæftigelse, sektorfordelt

Anm.: Data i figur 10a. er kvartalsdata baseret på beskæftigelsen inkl. orlov fra Nationalregnskabet. Data i figur 10b. er månedsdata baseret på lønmodtagerbeskæftigelsen, dvs. ekskl. selvstændige, i udvalgte serviceerhverv. Data er indekseret med februar 2020 = 100. Data er i begge figurer sæsonkorregeret.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 10b. Beskæftigelse, serviceerhverv, udvikling under coronakrisen

Fortsat fremgang i beskæftigelsen

Beskæftigelsen ventes at stige yderligere i takt med konjunkturforbedringen. Samlet set skønnes beskæftigelsen at stige med 55.000 personer i år i forhold til sidste år samt med yderligere 50.000 personer i 2022 og 19.000 personer i 2023, jf. figur 11a. I 2023 ventes beskæftigelsen således tæt på 125.000 personer højere end i krisearket 2020. En stor del af den fremgang er allerede sket, og stigningerne i beskæftigelsen ventes at være væsentligt lavere fremover end i perioden lige efter genåbningen.

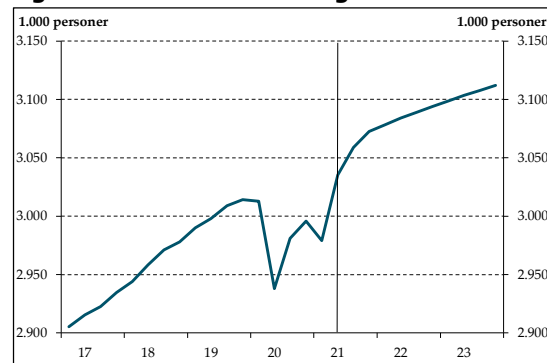
Beskæftigelsen i byggeriet har kun kortvarigt været påvirket under coronakrisen, og her er der udsigt til moderat stigende beskæftigelse i alle prognoseår, jf. figur 11b. Det skal ses i lyset af fortsat fremgang på boligmarkedet – om end i et væsentligt lavere tempo – og politisk besluttede anlægsprojekter. Der ventes en fremgang i beskæftigelsen i byggeriet på samlet 12.000 personer fra 2020 til og med 2023, især som følge af en fremgang på 8.000 personer i år.

I industrien faldt beskæftigelsen med mere end 7.000 personer sidste år, hvilket dog er et beskedent fald sammenlignet med situationen under finanskrisen. Den begyndende beskæftigelsesfremgang i industrien ventes at tage til i takt med bedringen i økonomien i både ind- og udland. I 2023 skønnes industribeskæftigelsen således at være tilbage over 2019-niveauet. Det er stadig en del lavere end niveauet før finanskrisen.

Der er udsigt til, at flere job inden for serviceerhvervene bliver genoprettet de kommende måneder, og den klart største del af den samlede fremgang i beskæftigelse vurderes også at komme fra de private serviceerhverv. På nogle områder, fx turismen, ventes aktiviteten dog at normaliseres i et lidt langsommere tempo, hvilket også ventes at smitte af på beskæftigelsesudviklingen.

Samlet set skønnes en stigning i beskæftigelsen i de private serviceerhverv på 32.000 personer i år og 47.000 personer næste år. I 2023 ventes en stigning på 16.000 personer. Beskæftigelsen i de private serviceerhverv vurderes således i 2023 at være tilbage på sporet fra før pandemien og godt 75.000 personer højere end i 2019.

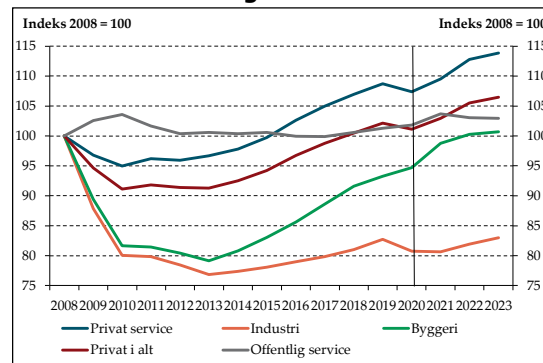
Figur 11a. Samlet beskæftigelse

Anm.: Beskæftigelsen er opgjort i personer og er inkl. orlov. Figur 11a. er baseret på sæsonkorregeret kvartalsdata. Tal fra 3. kvartal 2021 er FH's forventninger. Figur 11b. er årsdata og viser de aggregerede hovedbrancher, og tal for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

Figur 11b. Beskæftigelse, hovedbrancher, udvikling siden 2008

Tilpasning i offentlig beskæftigelse efter sundhedskrisen

Der er udsigt til en fremgang i beskæftigelsen i den offentlige sektor i år på 16.000 personer. Det skal ses i lyset af, at beskæftigelsen som nævnt blev øget ekstraordinært på sundheds- og på administrationsområdet som følge af de initiativer, der relaterer sig til at bekæmpe sundhedskrisen og administrere kompensationsordningerne mv. Som følge af tilbagerulningen af de midlertidige coronatiltag ventes den offentlige beskæftigelse derfor at blive reduceret. Det er der allerede tegn på, idet antallet af lønmodtagere inden for

sundhed mv. er faldet siden sommer efter næsten et år med ubrudte stigninger, *jf. figur 10b*. Omvendt trækker indhentning af eftersløb i sundhedsvæsenet som følge af krisen i den anden retning. Samlet set skønnes et fald i den offentlige beskæftigelse på 5.000 personer i 2022 og yderligere 1.000 personer i 2023.

Arbejdsløshed

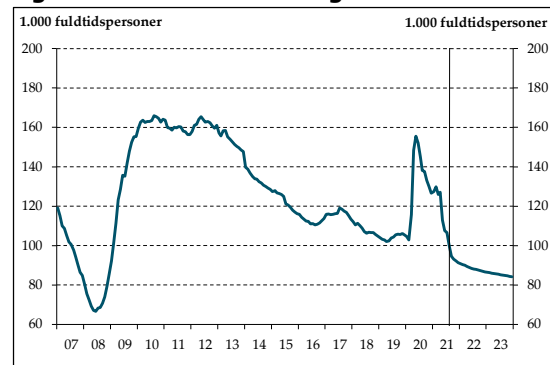
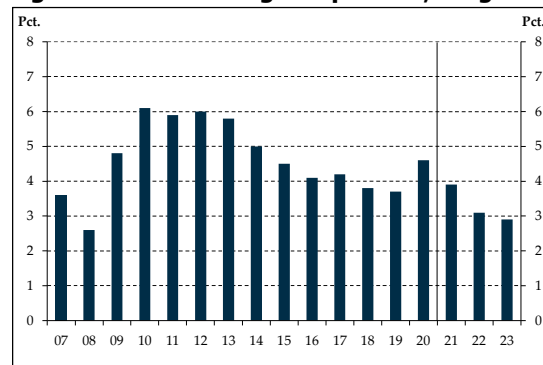
Antallet af ledige er nu lavere end før corona Ledigheden er faldet stødt sammen med den kraftigt stigende beskæftigelse. Bruttoledigheden steg med knap 53.000 fuldtidspersoner i de første tre måneder af coronakrisen sidste år (marts, april og maj), men faldt i takt med genåbningen med samlet ca. 29.000 fuldtidspersoner resten af året, *jf. figur 12a*.

Vinterens nedlukning førte kun til små stigninger i ledigheden i begyndelsen af 2021. Det skyldes også, at trepartsaftalerne, herunder midlertidig lønkompensation, har fastholdt mange i ansættelsesforholdet. Siden marts 2021 har ledigheden genoptaget faldet, og der er aktuelt lidt under 100.000 bruttoledige fuldtidspersoner. Der er nu færre ledige end før pandemien, og bruttoledigheden ligger på det laveste niveau i næsten 13 år.

I takt med fortsat fremgang i økonomien og stigende beskæftigelse ventes ledigheden at falde yderligere gennem resten af prognoseperioden. Bruttoledigheden ventes at falde med knap 50.000 fuldtidspersoner fra 2020 til og med 2023 (baseret på årsgennemsnit). Den langt overvejende del af faldet i prognoseperioden vurderes dog i høj grad allerede at være sket, idet der fra nu er udsigt til et fald på godt 10.000 fuldtidspersoner frem til udgangen af 2023.

Ledighedsprocenten ventes at falde fra 4,6 pct. i 2020 til i underkanten af 3 pct. i 2023, *jf. figur 12b*.

Arbejdsløsheden skønnes ikke at falde i samme tempo, som beskæftigelsen stiger. Det skyldes bl.a., at en stor del af den stigende beskæftigelse vurderes at blive dækket af en stigende arbejdsstyrke, *jf. nedenfor*.

Figur 12a. Antal bruttoledige**Figur 12b. Bruttoledighedsprocent, årligt**

Anm.: Bruttoledigheden er den registrerede arbejdsløshed (nettoledighed) tillagt aktiverede dagpengemodtagere og aktiverede jobparate kontanthjælpsmodtagere. I figur 12a. er seneste observation september 2021. Den lodrette streg angiver overgang til prognose. I figur 12b. er data for 2021-2023 FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne skøn og beregninger.

Langtidsledigheden er nu også på vej ned

Da coronakrisen brød ud med en generelt svagere efterspørgsel efter arbejdskraft og deraf stigende ledighed, begyndte langtidsledigheden også at stige. Noget af stigningen skyldtes også, at beskæftigelsesindsatsen i en periode blev suspenderet, da samfundet og de offentlige arbejdspladser lukkede ned i marts 2020, herunder jobcentrene og a-kasserne. Aktiveringstilbuddene blev mere eller mindre sat i bero, og de ledige skulle ikke leve op til kravet om at stå til rådighed for arbejdsmarkedet.

Da samfundet gradvis genåbnede fra juni sidste år, åbnede også store dele af beskæftigelsesindsatsen igen. Alligevel fortsatte langtidsledigheden med at stige, jf. figur 13a, selv om antal bruttoledige faldt betydeligt. I april 2021 var der mere end 40.000 langtidsledige herhjemme, hvilket var tæt på 18.000 flere end før coronakrisen.

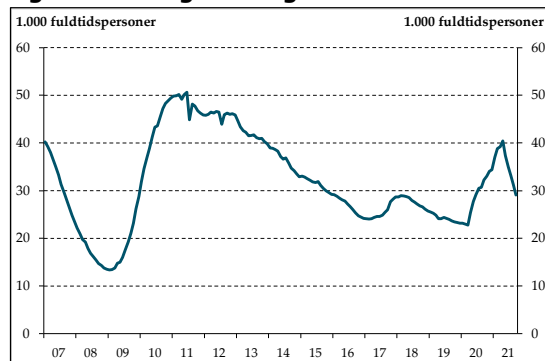
Den udvikling er bekymrende, da erfaringer viser, at det er sværere at komme tilbage i arbejde jo længere tid, man er ledig. Det er ofte personer med en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet, som står bagerst i køen, når efterspørgslen efter arbejdskraft igen tager til efter en krise. Derfor blev der også i maj 2021 indgået aftale om en række midlertidige initiativer, der skal styrke og forbedre langtidslediges muligheder for at finde fodfæste på arbejdsmarkedet.

De seneste måneder er udviklingen vendt. Den fortsatte bedring på arbejdsmarked har siden maj 2021 reduceret langtidsledigheden med samlet godt 11.000 fuldtidspersoner. Der er dog fortsat 6.300 flere langtidsledige, end før corona brød ud. Samtidig er ca. 30 pct. af de bruttoledige langtidsledige, mens det var tilfældet for godt 20 pct. inden coronakrisen.

Fortsat bedring på arbejdsmarkedet forbedrer dog muligheden for, at stadigt flere personer på kanten af arbejdsmarkedet finder fodfæste. Dermed er der også udsigt til, at der bliver færre langtidsledige de kommende måneder.

Aktiveringsgraden faldt ikke overraskende, da beskæftigelsesindsatsen af et par omgange blev suspenderet, *jf. figur 13b*. Udviklingen under coronakrisen kom i forlængelse af en periode, hvor aktiveringsgraden generelt var for nedadgående. Trods stigende aktiveringsgrad i takt med genåbningen er det aktuelt kun lidt mere end hver tiende bruttoledig, som er i aktivering. Der er dermed fortsat et stykke op til aktiveringsgraden i årene før coronakrisen.

Figur 13a. Langtidsledighed

Figur 13b. Aktiveringsgrad

Anm.: Langtidsledigheden er opgjort i fuldtidspersoner og målt som antal bruttoledige, der har været ledige i minimum 80 pct. af tiden inden for de seneste 52 uger (af den valgte periode). Data er egen sæsonkorrektion. Aktiveringsgraden angiver andelen af aktiverede bruttoledige. Sidste observation er september 2021.

Kilde: Jobindsats.dk, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Kapaciteten på arbejdsmarkedet

Arbejdsstyrken

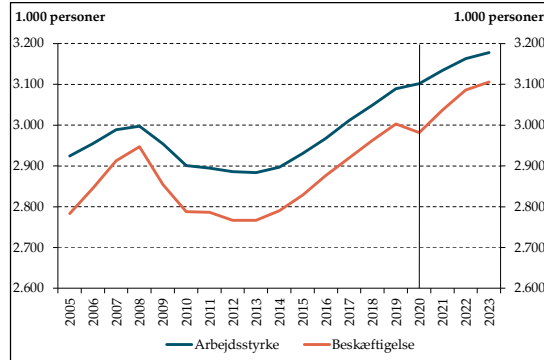
Balanceret udvikling på arbejdsmarkedet

Da coronakrisen ramte, var dansk økonomi stærk og uden væsentlige ubalancer. Det gjorde sig også gældende på arbejdsmarkedet. Beskæftigelsen steg kraftigt i årene fra 2013 og frem til coronakrisen ramte og nåede dermed historiske højder. Alligevel var der tale om en balanceret udvikling uden massiv mangel på arbejdskraft. Det skyldes i høj grad, at arbejdsstyrken i samme periode også steg kraftigt, *jf. figur 14a*. Af den samlede stigning i beskæftigelsen fra 2013 til og med 2019 på i alt 236.000 personer kom 205.000 personer (eller 87 pct.) fra en stigende arbejdsstyrke, *jf. figur 14b*. Den balancerede udvikling på arbejdsmarkedet har været med til at mildne de umiddelbare konsekvenser af coronakrisen.

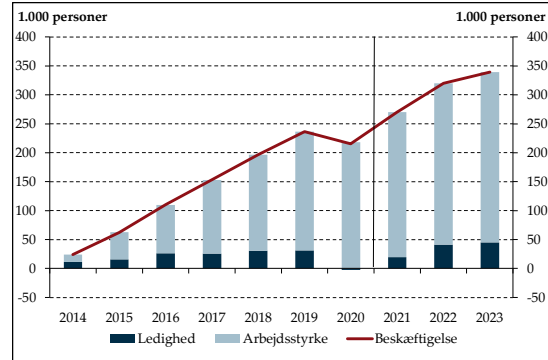
Beskæftigelsesfremgangen frem mod 2023 ventes også at følges af en udvidelse af arbejdsstyrken. Det forventes, at ud af den samlede

ventede beskæftigelsesfremgang fra 2021 til 2023 på i alt 124.000 personer kan ca. 62 pct. tilskrives en øget arbejdsstyrke. Det dækker imidlertid over et større træk på ledigheden i de første prognoseår, mens arbejdsstyrken igen forventes at bidrage med over 80 pct. af beskæftigelsesfremgangen i 2023.

Figur 14a. Arbejdsstyrke og beskæftigelse

Figur 14b. Beskæftigelsesændring siden 2013

Anm.: Arbejdsstyrken beregnes som beskæftigelsen inkl. orlov tillagt nettoledige. Figur 14b. viser den akkumulerede beskæftigelsesændring siden 2013. I begge figurer er tal for 2021-2023 FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

Flere ældre og unge i arbejdsstyrken

En stor del af den stigende arbejdsstyrke skyldes ikke mindst tilbagetrækningsreformen. Flere personer er nu aktive på arbejdsmarkedet i længere tid. Det vil øge arbejdsstyrken yderligere i de kommende år i takt med, at pensionsalderen gradvist bliver øget.

Under opsvinget efter finanskrisen kom der også flere unge ind på arbejdsmarkedet samt flere udlændinge som følge af øget integration på arbejdsmarkedet og tilgang af arbejdskraft fra udlandet. Det forventes også at være tilfældet i det aktuelle opsving.

Gode muligheder for at flere kan få fodfæste på arbejdsmarkedet

En del af den stigende arbejdsstyrke i årene før coronakrisen skyldes imidlertid også, at bedringen på arbejdsmarkedet gav mulighed for, at svagere grupper kunne få foden inden for på arbejdsmarkedet. Med det aktuelle opsving er der igen rigtig gode muligheder for, at flere kan få fodfæste på arbejdsmarkedet.

Det gavner ikke kun den enkelte. Jo flere, der får en varig tilknytning til arbejdsmarkedet, jo større bliver beskæftigelsesmulighederne også for samfundet. Det har dermed betydning ud i fremtiden, når flere træder ind på arbejdsmarkedet.

Rekrutteringssituationen

Stigende efterspørgsel efter arbejdskraft

Antallet af nyopslåede stillinger udviklede sig i lighed med det øvrige arbejdsmarked under coronakrisen med kraftige fald i de to omgange med nedlukninger. I genopretningen er der imidlertid

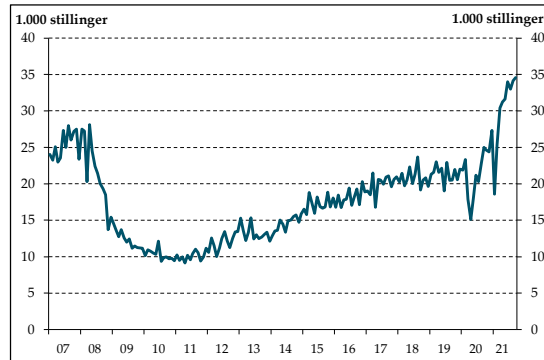
igen blevet slået betydeligt flere stillinger op, og antallet af nyopslåede stillinger har tilmed været væsentligt højere end tidligere, jf. figur 15a. De seneste par måneder tyder det på en stabilisering på det relativt høje niveau, som ikke mindst skal ses i lyset af det ekstraordinære behov for arbejdskraft som led i genåbningen.

Lidt større andel af forgæves rekrutteringer

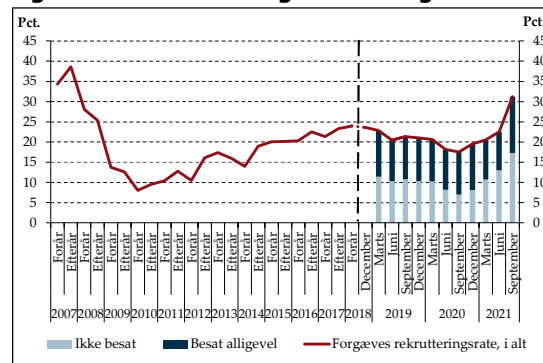
Den stigende efterspørgsel efter arbejdskraft afspejler sig også i den kvartalsvise rekrutteringssurvey fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR). Den seneste survey for september 2021² viser en forgæves rekrutteringsrate (andel af forgæves rekrutteringer i forhold til samtlige rekrutteringsforsøg) på godt 30 pct., jf. figur 15b. Det er en lidt højere andel end i perioden før pandemien, mens det fortsat er lavere end perioden op til finanskrisen.

For en væsentlig del af de forgæves rekrutteringer bliver stillingen alligevel besat med en person, som ikke havde alle de ønskede kvalifikationer (typisk drejer det sig om manglende erhvervs erfaring og mangel på relevante faglige kompetencer). I september 2021 gjorde det sig gældende for 45 pct., dvs. tæt på halvdelen af de samlede forgæves rekrutteringer. I 17 pct. af alle rekrutteringsforsøg er stillingen ikke blevet besat inden for undersøgelsesperioden. Med andre ord er stillingen altså blevet besat i tæt på fem ud af seks tilfælde (83 pct. af de samlede rekrutteringsforsøg).

Figur 15a. Nyopslåede stillinger

Figur 15b. Rekrutteringsudfordringer

Anm.: Figur 15a. viser antal månedlige nyopslåede stillinger i Jobnet. Data er egen sæsonkorrektur. I figur 15b. angiver den forgæves rekrutteringsrate antal forgæves rekrutteringer (inkl. stillinger, der er blevet besat med person, som ikke havde alle de ønskede kvalifikationer, dvs. personer med "anden profil") i forhold til antal rekrutteringsforsøg. "Besat alligevel" angiver antal forgæves rekrutteringer, hvor stillingen er blevet besat med person med anden profil i forhold til antal rekrutteringsforsøg. "Ikke besat" angiver antal forgæves rekrutteringer, hvor stillingen ikke er blevet besat inden for undersøgelsesperioden, i forhold til antal rekrutteringsforsøg. Data i figur 15b. er ikke sæsonkorregeret. Den lodrette stiplede linje angiver databrud, idet STAR's rekrutteringssurvey blev udgivet halvårligt frem til og med december 2018, mens den herefter udgives kvartalsvis. Derfor er der også forskellige tidsintervaller på x-aksen. Fra og med december 2018 blev survey'et dertil baseret på en ny metode.

Kilde: Jobindsats.dk, STAR samt egne beregninger.

² Opgøres ved seneste rullende halvårsperiode.

Flere virksomheder melder om mangel på arbejdskraft

Der er også væsentligt flere virksomheder, som melder om produktionsbegrænsninger som følge af mangel på arbejdskraft. Det viser en undersøgelse fra Danmarks Statistik. Inden for private serviceerhverv er det ca. hver tredje virksomhed, mens det gælder lidt flere i industrien og knap halvdelen inden for bygge- og anlæg, jf. figur 16a.

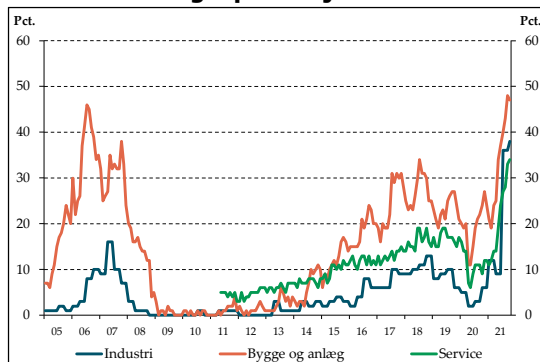
For alle de tre hovederhverv er der tale om en historisk høj andel. Det kan afspejle, at genåbningen hurtigt har skabt en kraftig efterspørgsel efter arbejdskraft på samme tid i mange brancher og virksomheder. Dertil er dele af arbejdskraften under pandemien rykket over mod håndteringen af sundhedskrisen og diverse andre coronarelaterede tiltag, jf. ovenfor. Det kan således pege i retningen af, at der er tale om en midlertidig ubalance på visse dele af arbejdsmarkedet.

En ubalance som må forventes at blive mindre udtalt, når efterspørgslen finder et mere normalt leje igen efter den ekstraordinært kraftige stigning i kølvandet på genåbningen, og der ikke længere er brug for samme mængde arbejdskraft i håndteringen af corona.

Stigende efterspørgsel efter kvalificeret arbejdskraft

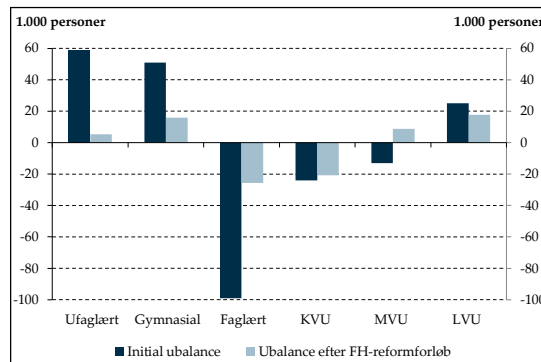
Oven i de midlertidige forhold, der aktuelt præger arbejdsmarkedet, er der også udfordringer med at skaffe tilstrækkeligt kvalificeret arbejdskraft på visse områder, herunder ikke mindst faglært arbejdskraft. Det har gjort sig gældende i en årrække, også før corona. En udfordring, der ventes at forstærkes de kommende år. Dermed er der et mere strukturelt mismatch-problem på arbejdsmarkedet. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd anslår, at der i 2030 vil mangle tæt på 100.000 faglærte på det danske arbejdsmarked, mens der omvendt vil være overskud af ufaglærte og personer med en længere videregående uddannelse, jf. figur 16b.³ FH har i *Ny reformkurs: Flere og bedre job* konkrete forslag til, hvordan dansk økonomi og beskæftigelse varigt kan styrkes, samtidig med at mismatch-problemet mindskes markant.

³ Kilde: "Danmark mangler 99.000 faglærte i 2030", Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, april 2021.

Figur 16a. Produktionsbegrænsninger, mangel på arbejdskraft

Anm.: Figur 16a. viser andelen af adspurgte virksomheder i de tre private hovedbrancher, som vurderer, at der er produktionsbegrænsninger som følge af mangel på arbejdskraft. Data for industrien er kvartalsdata, og således er månedstallene ens i det enkelte kvartal. Data for servicebranchen eksisterer ikke før maj 2011. Data er ikke sæsonkorregeret, og sidste observation er oktober 2021.

Kilde: Danmarks Statistik, AE og FH.

Figur 16b. Ubalance på arbejdsmarkedet i 2030

Løn og priser

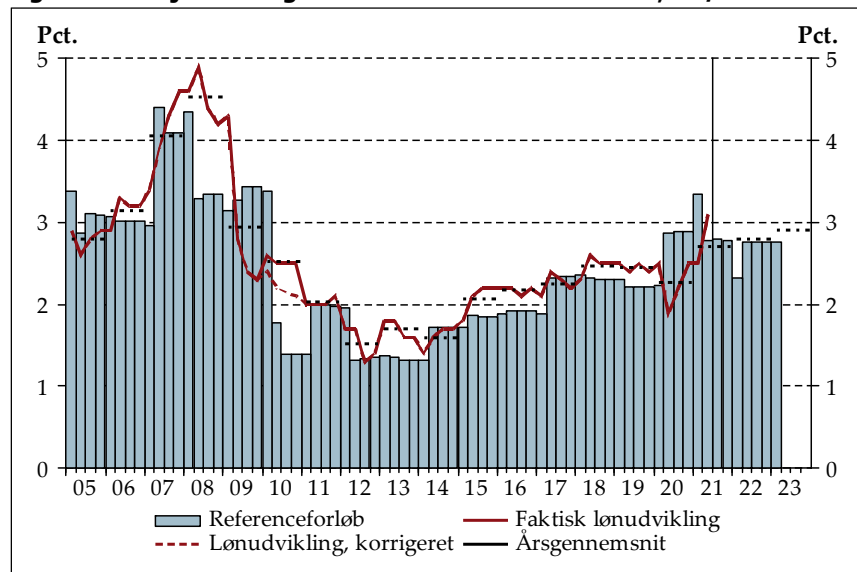
Lønudviklingen

Tiltagende lønudvikling på DA-området – med teknisk forklaring

Siden den markante opbremsning i 2. kvartal 2020 som følge af coronakrisen, tiltog lønudviklingen på DA-området relativt hurtigt igen til 2½ pct., svarende til udviklingen før pandemien. I 2. kvartal 2021 tiltog lønudviklingen yderligere til 3,1 pct. Det kan dog bl.a. forklares ved, at år-til-år lønudviklingen i nogle brancher indeholder to lønreguleringer pga. udskudte lokale lønforhandlinger fra 2020. Lønudviklingen i 2. kvartal 2021 er således delvist et spejlbillede af den lave lønudvikling i 2. kvartal 2020, jf. figur 17.

Fortsat moderat lønudvikling i de kommende år

Som følge af coronakrisen har lønudviklingen i den aktuelle overenskomstperiode været væsentlig lavere end det aftalebaserede referenceforløb. I år ventes fremgangen i dansk økonomi at betyde, at den faktiske lønudvikling for året som helhed nærmer sig referenceforløbet. Det indebærer en privat lønudvikling på knap 2¾ pct. i år. De kommende år skønnes den faktiske lønudvikling at overstige den aftalte og dermed udvise en moderat positiv lønglidning i takt med, at opsvinget slår igennem på lønudviklingen. Det giver anledning til en lønudvikling på godt 2¾ pct. i 2022 og knap 3 pct. i 2023. Forventningen om tiltagende lønstigninger afspejler dels udviklingen i overenskomstaftalerne og dels styrkelsen af dansk økonomi og beskæftigelse i prognoseperioden.

Figur 17. Fortjeneste og aftalebaseret referenceforløb, FH/DA

Anm.: Den korrigerede lønudvikling tager højde for tekniske forhold, som øgede lønstigningstakten i 2010 med ca. ¼ pct.-point. Seneste observation for den faktiske lønudvikling er 2. kvartal 2021. Referenceforløbet er baseret på en forudsætning om fuldt relativt gennemslag fra stigninger i minde- og normallønsatser til hele lønfordelingen. Årsgennemsnit for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: DA's KonjunkturStatistik samt egne beregninger og skøn.

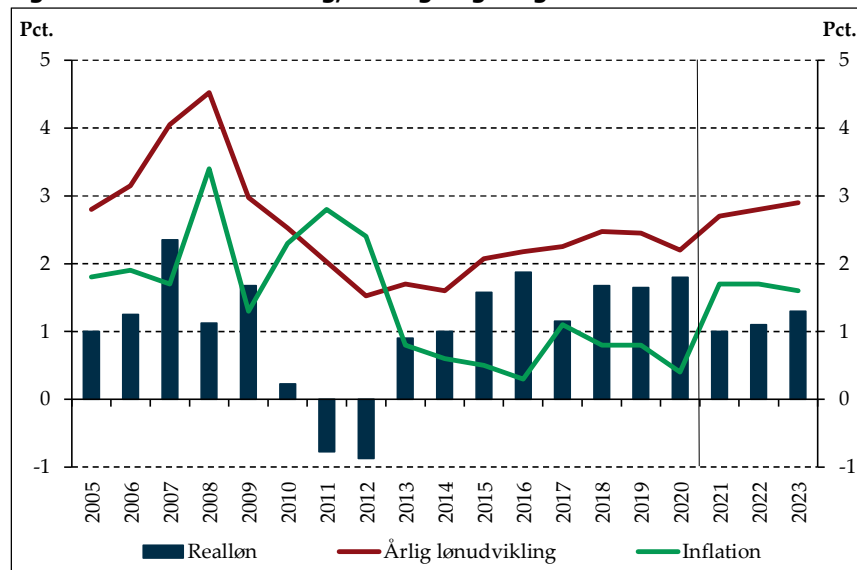
Lønudvikling i den offentlige sektor

I den offentlige sektor lå lønudviklingen⁴ samlet set på 1,0 pct. i første halvår 2021, hvilket er en opbremsning i forhold til 2020. I 2. kvartal 2021 var lønudviklingen i staten 0,6 pct., i kommunerne var den 1,4 pct. og i regionerne var den 0,3 pct. Udviklingen for statsansatte og kommunalt ansatte følger nogenlunde profilen i de overenskomstbaserede referenceforløb, om end reststigningerne er mindre stabile end vanligt. Opbremsningen i den regionale lønudvikling er mere markant. Det skal bl.a. ses i lyset af, at de betydelige genebetalinger i 2020 som følge af COVID-19-beredskabet i sundhedsvæsenet er blevet mere normaliserede. Dertil skal udviklingen ses i lyset af, at nogle grupper ikke fik reguleret lønnen i 2. kvartal 2021 som følge af uafsluttede overenskomstforhandlinger.

Udsigt til fortsat reallønsfremgang

En meget lav inflation i en længere årrække har ført til en reallønsudvikling på gennemsnitligt 1,6 pct. siden 2015 trods relativt moderate lønstigninger i perioden. I 2020 var inflationen ekstraordinært lav, hvilket betød en reallønsfremgang på 1,8 pct. trods opbremsningen i den nominelle lønudvikling, jf. figur 18. Forventninger til løn- og prisudviklingen, se nedenfor, betyder, at der er udsigt til en reallønsfremgang på 1-1¼ pct. i prognoseårene.

⁴ I henhold til Danmarks Statistiks standardbereggede lønindeks.

Figur 18. Reallønsudvikling, lønstigninger og inflation

Anm.: Inflationen angiver den årlige stigning i forbrugerprisindekset. Lønstigningerne er lønudviklingen på DA-området. Tallene for 2021-2023 er FH's forventninger.

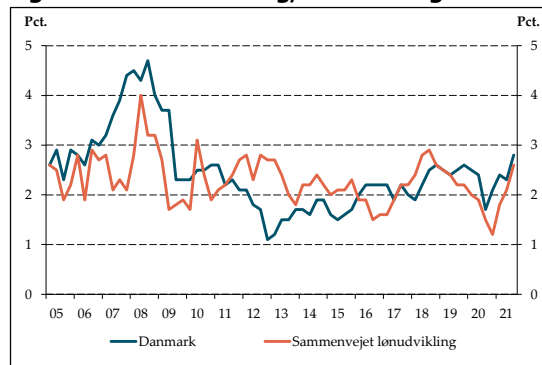
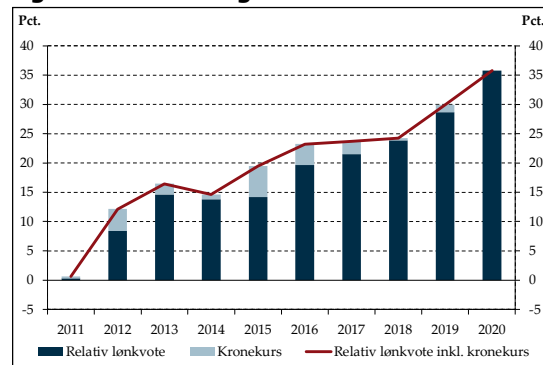
Kilde: Danmarks Statistik, DA's KonjunkturStatistik samt egne beregninger og skøn.

Forbedring af lønkonkurrenceevnen de seneste ti år

Den danske lønkonkurrenceevne for industrien har forbedret sig betydeligt siden 2010. Det skyldes især en højere produktivtetsfremgang sammenlignet med udlandet. Samtidig var de danske lønstigninger lavere end udlandets fem år i træk fra 2011 til 2015, *jf. figur 19a*. I 2020 bremsede både de danske og de udenlandske lønninger op, om end med en gunstigere udvikling i Danmark gennem året. I 2021 har der været tiltagende og omtrent parallelle lønudviklinger i Danmark og udlandet.

Et mål for lønkonkurrenceevnen er udviklingen i lønkvoten. Lønkvoten er et udtryk for lønnens andel af værdiskabelsen, der dermed også tager højde for bytteforholdsforbedringer.⁵ Den danske lønkvote for industrien er faldet væsentligt mere end udlandets de senere år. Dermed er den relative lønkvote steget kraftigt. Sammen med udviklingen i kronekursen svarer det over de seneste ti år til en forbedring af lønkonkurrenceevnen på ca. 35 pct., *jf. figur 19b*.

⁵ Bytteforholdet angiver forskellen mellem prisudviklingen i henholdsvis eksporten og importen. Der har de seneste ti år været en bytteforholdsforbedring på ca. 3 pct. inden for fremstillingsindustrien.

Figur 19a. Lønudvikling, fremstilling**Figur 19b. Udvikling i relativ lønkvote**

Anm.: I figur 19a. er lønudviklingen for udlandet en sammenvejning for Danmarks største samhandelslande. Figur 19b. viser den akkumulerede udvikling siden 2010, baseret på data for fremstillingsindustrien. Den relative lønkvote er lønkvotens udvikling for udlandet i forhold til udviklingen i Danmark, hvor der er korregeret for udviklingen i kronekursen. En stigning i den relative lønkvote svarer til en forbedring af konkurrenceevnen.

Kilde: DA's Internationale Lønstatistik, Finansministeriet, Nationalbanken samt egne beregninger.

Inflationen

Inflationen er steget betydeligt siden foråret. Det kommer efter en periode, hvor den samlede inflation har ligget omkring eller under 1 pct., jf. figur 20a. I september 2021 lå inflationen på 2,2 pct. mod 0,6 pct. i begyndelsen af året.

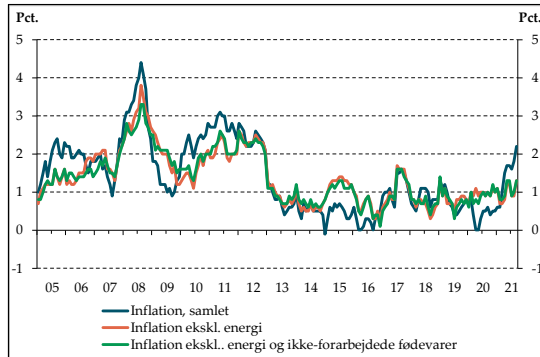
Inflationsudviklingen har på det seneste særligt været påvirket af de kraftigt stigende energipriser. Fx er forbrugerpriserne på el, gas og brændstof aktuelt hhv. godt 15 pct., over 50 pct. og lidt under 20 pct. højere end samme periode sidste år. Derfor har den underliggende inflation – både inflationen ekskl. energi og inflationen ekskl. energi og uforarbejdede fødevarer – heller ikke haft helt samme udsving og ligger p.t. på 1,3 pct. mod 1,1 pct. i januar 2021.

Stigende råvarepriser og energipriser samt udfordringer med hensyn til de globale forsyningskæder, jf. "International økonomi" ovenfor, smitter væsentligt mere af på varepriserne end tjenestepriiserne – om end de årlige prisstigninger på tjenester også er tiltaget. Varepriserne ligger i dag næsten 3 pct. højere end samme periode sidste år mod blot 0,3 pct. i begyndelsen af året, mens tjenestepriiserne ligger 1,6 pct. højere år-til-år mod 0,7 pct. i januar 2021, jf. figur 20b.

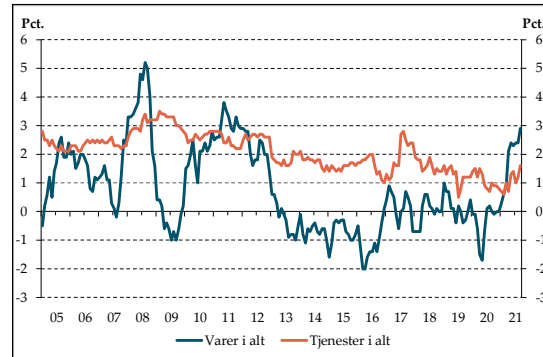
Der er stor usikkerhed om udviklingen i inflationen de kommende måneder, jf. "International økonomi" ovenfor. Hovedscenariet er, at den aktuelt højere inflation især er drevet af midlertidige faktorer, og at inflationen ventes at toppe hen mod slutningen af i år og ind i 2022 for derefter at aftage. Konjunkturodsigterne taler modsat for

en moderat tiltagende underliggende inflation gennem prognoseperioden. På den baggrund skønnes en samlet inflation på 1,7 pct. i både 2021 og 2022 (mod 0,4 pct. i 2020) samt 1,6 pct. i 2023.

Figur 20a. Inflationsudviklingen

Figur 20b. Prisudvikling, varer og tjenester

Anm.: Data i figurerne er udviklingen i forbrugerpriserne år-til-år.

Kilde: Danmarks Statistik.

Produktivitet

Produktivitetsvækst på 1¾ pct. under opsvinget før corona

Produktivitetsudviklingen (målt ved bruttoværditilvæksten pr. præsteret time) har i opsvinget før coronapandemien været kraftigere end under opsvinget i 00'erne. Således lå den årlige produktivitetsfremgang på gennemsnitligt 1,8 pct. i 2017-2019 mod 1½ pct. i 2004-2006, jf. figur 21a.

Svag produktivitetsfremgang i 2020

I 2020 aftog produktivitetsvæksten markant til ½ pct., hvilket skal ses i lyset af coronakrisen. Typisk ser man et midlertidigt fald i timeproduktiviteten i forbindelse med kriser, fx fordi virksomhederne i en periode grundet usikkerhed ikke afskediger medarbejdere i samme grad og tempo, som aktiviteten falder.⁶

Produktivitetsvæksten tiltager til gengæld typisk kraftigt, når konjunkturbilledet lysner – alene som følge af, at aktiviteten stiger mere og hurtigere, end virksomhederne øger antallet af beskæftigede og antallet af arbejdstimer. Det skete fx i 2010, hvor produktiviteten steg med knap 4 pct. efter tre år med fald. Baseret på det forventes produktiviteten også at tage til igen allerede fra i år.

Produktivitetsforbedringer er en vigtig drivkraft for vækst og velstand

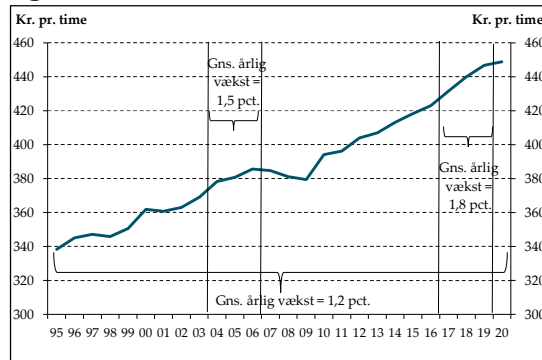
Produktivitetsforbedringer har historisk set bidraget til en stor del af væksten i dansk økonomi. Produktivitetsrelaterede faktorer omfatter kapitalintensitet (kapital, der indgår i produktionen, pr. arbejdstime), uddannelsesniveau samt den såkaldte totalfaktorproduktivitet.

⁶ Under coronakrisen har der været særlige omstændigheder forbundet med hjemsendelse og lønkompensation, som betyder, at der er usikkerhed tilknyttet opgørelsen af præsterede timer og dermed også produktiviteten.

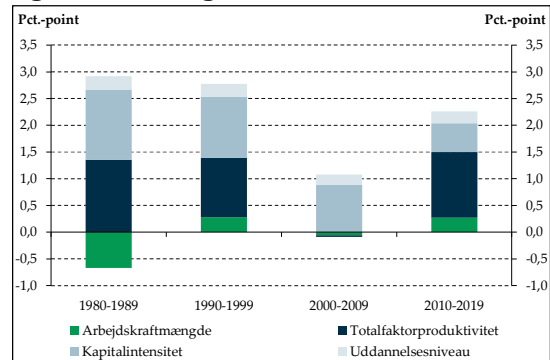
Totalfaktorproduktivitet er den del, der ikke kan forklares ved kapitalintensiteten eller uddannelsesniveaue. Det har gennem tiden været disse faktorer, der i høj grad har båret væksten i bruttoværditilvæksten (BVT), mens arbejdsudbuddet enten har trukket ned i væksten eller bidraget meget lidt, *jf. figur 21b*.

For at sikre en mere vedvarende stærk økonomi er det derfor vigtigt også at have fokus på at fremme produktivitetsvæksten. Det omfatter altså bl.a. investeringer i uddannelse og investeringer i kapitalapparatet (herunder ikke mindst i teknologi og udstyr). Dertil er det vigtigt at sikre innovation og høj kvalitet i arbejdet, herunder hvordan vi arbejder smartere/mere effektivitet, idet det vil bidrage til at øge totalfaktorproduktiviteten.

Figur 21a. Produktivitet for hele økonomien

Figur 21b. Bidrag til BVT-vækst

Anm.: I *figur 21a*, er produktiviteten beregnet som bruttoværditilvæksten i hele økonomien i faste, kædede værdier i forhold til samlede antal præsterede timer i hele økonomien. I *figur 21b*, er data for den markeds-mæssige del af økonomien og viser de enkelte komponenters bidrag til bruttoværditilvæksten.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Fagbevægelsens Hovedorganisation
Islands Brygge 32D
2300 København S
Tlf. 3524 6000
www.fho.dk
fh@fho.dk

FH's økonomiske prognose - november 2021
ISBN: 978-87-93822-21-4